

Međunarodni dan materinskog jezika – 21. veljače

M J E S E C H R V A T S K O G A J E Z I K A (21. veljače – 17. ožujka)

Još od 1991. godine slavimo

Dane hrvatskoga jezika od 11. do 17. ožujka

Godine 1997. i Hrvatski sabor je donio o tome odluku, kao spomen na *Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika*, objavljenu u ožujku 1967. godine.

HRVATSKI JEZIK

Naš jezik ima sve potrebne boje, zvukove, oblike i osobine naše zemlje: buran kao senjska bura, mekan kao dvojnice, zanijet kao procvjetala grana ružmarina, tužan kao krška pustolina, veseo kao tambura i dubok kao mrak naših šuma i tragika našeg mora. Antun Gustav Matoš

Jezik je nematerijalno bogatstvo naroda

Ne možemo, a ne prisjetiti se stihova velikog hrvatskog pjesnika **Petra Preradovića**, koji je još u 19. st. ponosno pisao o jeziku roda svoga:

JEZIK RODA MOGA

Kao vječno more sinje
U kretu si gipkom, lakom,
Podaje se dahu svakom
I mreška se i propinje...
Zuji, zveči, zvoni, zvuči,
Šumi, grmi, tutnji, huči,
To je jezik roda moga!...
Sile mu je glas olujne.
Njemu riječi te se ore.
Kao munje kad se bore.
A ko vali rijeke bujne,
Provaljuju kroz sve uze,
Listom dižu srca, duše,
I sobom ih tamo ruše
Kud im struja tečaj uze.

Njime milim, krasnim zato
i odijevam svoje pjesme.
Oj! spjevi su njemu česme
S kojih teče obilato
I put neba silno štrca.
A odozgo rosom blagom
Po rodu se siplje dragom,
I uvela krijepi srca...
Oj! Roda mi slavni glase,
razliježi se na sve strane
zemlje tobom opjevane
i ushićuj srca za se!
Grozno kao s Božje trube
Uvjeri ih tvrdom vjerom
Da tu vrijede samo mjerom
Kom po tebi dom svoj ljube!

Materinski jezik je blago prema kojemu se svaki čovjek mora odnositi s ljubavlju i poštovanjem. Materinski jezik, rodni ili prvi jezik su istoznačni termini i odnose se na prvi jezik koji neka osoba nauči u svojoj obitelji. Stručnjaci smatraju da je znanje materinskog jezika od esencijalne važnosti za oblikovanje mišljenja, a istraživanja pokazuju da osoba koja nije dovoljno svladala svoj materinski jezik ima poteškoće u učenju, ne samo drugih jezika nego u učenju uopće. Uistinu, jezik predstavlja nematerijalno bogatstvo svakog naroda. Odlučujući je za identitet skupina i pojedinaca, kao i njihov miran suživot.

GUBLJENJEM JEZIKA GUBIMO IDENTITET

Organizacija za obrazovanje, znanost i kulturu pri UN-u je, na prijedlog Bangladeša, 1999. godine 21. veljače proglasila Međunarodnim danom materinskog jezika. Tada je Generalna skupština, kao najviši organ UNESCO-a, naglasila odlučujući značaj uloge materinskog jezika u razvoju komunikacijskih vještina, oblikovanju i formiranju svijesti, pojmova i kreativnosti te ga proglasila glavnim pokretačem stvaranja kulturnog identiteta ličnosti. Nadalje, na 31. sjednici Glavne skupštine 2001. godine prihvaćena je Deklaracija o kulturnoj različitosti, gdje se ističe ...“svakoj se osobi mora omogućiti izražavanje i stvaranje djela na jeziku koji izabere, posebice na materinskom jeziku“... Od tada se svake godine u svijetu obilježava *Međunarodni dan materinskog jezika*, kao jedan od zajedničkih simbola ravnopravnosti svih naroda.

KAD KAŽEM HRVATSKI JEZIK

Kad kažem hrvatski jezik
onda mislim na pjesme moje majke,
na stare božićne pjesme *U to vrime godišća*
i *Narodi nam se kralj nebeski*.

Kad kažem hrvatski jezik onda mislim
na latinski u crkvama, na kajkavski na
ulicama, na slavonske ikavske vesele
narodne pjesme kao *Popela se šokica na drvo,*
drvo krivo a ja podvirivo. I druge.

Kad kažem hrvatski jezik mislim na
primorce, čakavce kako pjevaju u klapi,
mislim na Dubrovnik i hrvatske starine
na kamen i kurije, na gromače otoka
i polja Podravine.

Kada kažem hrvatski jezik
mislim na franjevce i Hercegovinu,
na Istru, na Gradišće i sve Hrvate u dijaspori.

Kada kažem hrvatski jezik
stidim se naše povijesti, naše Europe,
naše „braće“, naše politike.

Kada kažem hrvatski jezik
ponosim se samo svojim sobstvom,
onda mislim da sam ravnopravan
sa svima, da imam domovinu, svijet. **Zvonko Kovač**

OVA JE ZEMLJA HRVATSKA

I ništa i nitko i nikada
neće i ne može
zatvoriti usta naša
da divanimo
jezikom didaka naših,
jezikom matera naših,
jezikom hrvatskim.

Milim
Svetim
Dragim
Jedinim
Našim.

Vanja Radauš

HRVATSKA

*Ni brda nisu,
Ni doline, ni rijeke, ni more,
Ni oblaci nisu,
Ni kiša, ni snijeg nije
Moja Hrvatska ...
Jer Hrvatska nije zemlja, kamen, voda.
Hrvatska je riječ koju naučih od majke
I ono u riječi mnogo dublje od riječi:
I ono dublje s Hrvatskom me veže,
S Hrvatskom Hrvata,
S patnjama njenim,
Sa smijehom i nadom,
S ljudima me veže,
Te ja kao Hrvat brat sam sviju ljudi.
I kud god idem sa mnom je Hrvatska!*

Drago Ivanišević

PRIJATELJSTVO RIJEČI

Otkako znam za sebe
S riječima prijateljujem
Riječi su moja muka
Riječi su moja radost
Riječi su moje prokletstvo
Riječi su moja utjeha
Riječi su život moj
Otkako znam za sebe
S njima prijateljujem.

Dragutin Tadijanović, (Zagreb, 3. 10. 1981.)

Hrvatski je narod izrastao iz svog jezika, urastao u svoj jezik i oblikovao se u svom jeziku. Jezik je narod, narod je jezik. Jezik i narod su sinonimi u mnogim jezicima, pa i u hrvatskom jeziku. Temelji i počeci hrvatske književnosti, kao i gotovo svih europskih književnosti, kršćanski su i biblijski. Bez biblijskog, novozavjetnog i starozavjetnog ključa, ne može se otključati ni razumjeti nijedan hrvatski književni tekst, od Marka Marulića do Miroslava Krležu. A tako će valjda ostati dok bude književnosti i jezika.

Petar Gudelj

HRVATSKI JEZIK

U tebi sam vijek svoj proživio,
Drevni i lijepi jeziče Hrvata,
Rođen na morskom pragu tvojih vrata,
Polako sam te, uz trud osvojio.
Povede li me i gdje nisam bio,
Na vrhu gore i na kraju gata,
U kolibici, u kući od zlata
Svuda je u meni glas tvoj žuborio.
Htio sam biti glazbalo na kome
Zvuče ko žice, mirišu ko cvijeće
Rojevi riječi govoru tvome.

Pa, uzdignut nad zipkom i nad grobom,
Da u tebi dišem i da živim s tobom,
I onda kad me više neće biti. **Vladimir Nazor**

Razgovor s duhom hrvatskog jezika

Rekli su mi, da Te zaboravim.
Ja te nisam zaboravio.
Rekli su mi, da si ružan.
Ja im nisam vjerovao.
Rekli su mi, da nisi hrvatski.
Ja to nisam priznao.
Donosili su zakone da Ti ime promijene.
Ja ga nisam mijenjao.
Donosili su zakone da Ti se ime briše.
Ja sam ga pisao.
Kada su Te čupali iz zemlje,
Ja sam Te sadio u srce.
Kad si gorio u plamenu,
Ja sam gorio s Tobom.
Kad su Tebe mučili,
I ja sam bio mučen.
Kada su rekli, da si mrtav,
Ja sam vjerovao u Tvoje uskrsnuće.
Kuda god sam hodao,
Vidio sam te u bojama cvijeća.
Ako je daždilo,
Vidio sam te u dijademu duge.
u razgovoru sa slapovima
hrvatskih potoka, rijeka, jezera i mora.
Slušao sam Tvoje riječi
Od milijuna hrvatskih pokojnika.
Jeziče hrvatski, jedino si ti neumrli!

Zvonimir Bartolić, 1989.

ZEMLJA U JEZIKU

Imam zemlju u jeziku. Jezik u zemlji.
Zemlju nad jamama, jezik pun jama.
Imam Mosor i Velebit od lubanja.
Imam mjedeni Mjesec.
Imam medeno Sunce.
Iz lubanje, iz jezika izađe.
U lubanju, u jezik, zađe.
Po Mosoru čuvam koze.
Po Velebitu vukove.
U lubanje sadim smokve.
Po jeziku sijem pšenicu.
U očnim dupljama držim pčele.
Jako je moje vino. Sladak je moj kruh.
Gust je med i bistar vosak iz mojih ulišta.
Nebo mi je u ponorima, a u nebesima zemlja.
Jednako volim nebo i zemlju.
I sve što gmiže i hoda, leti i pliva.
Lisicama i lasicama kujem krv.
Kopcima oštrim kljun.
Vukovi kod mene školuju glas.
Čovječja ribica u mom oku uči da pliva.
Imam zemlju u jeziku. Imam jezik u zemlji.
Ne mogu iskopati zemlju iz jezika.
Ne mogu iščupati jezik iz zemlje.

Petar Gudelj

IZDAJA

Duga su stoljeća preci vojevali
Da ne nalegne tko na bašćinski nam jezik,
Očevinu koju svatko navijek namiraše,
I onda kad je umirao gol na mukama.

A sutra, bude li unuk tuđinski zborio,
Hoću li zaurlati kako mi u krvi kola izdaja
Il uopće neću razabrati što se dogodilo
Kad iz dana u dan i sam već zaboravljam
staru materinsku riječ.
Dubravko Horvatić (Iz zbirke *Baščina*)
ZABRANJENI JEZIK ILI BEZ EPITETA
U Bosni je Hrvatska Tišina

Tamo ćutim Maxa Löwenfelda svoga pobratima

Iz avlije – Oče – klete: ...muk.

Netko s/maknut zapisao „svuda sudbaš do sudbaša“.

Nadire (rajska djevo kraljice paša) vuk

Za vukom. „Dalmatiner? Drugog gazdu naša“...

Neretvom umiven, uspravlja se „Ilir“.

Još bre, zemljom kroči! Svežite mu divlje oči!

Adrianskim mirom srce te gleda, vida svemir.

Znam: vječito jesi. Pjesan suprotiva noći.

Otkada već prazne nebo, a „naš čovo“ i ptice

Puni vedrine: pred njegovim čudom.

O lijepa, o draga (Ovim licem, sine, žive Gomilice)

Interdicta lingua Croatorum, uđi u moj dom.

Mile Pešorda, 1987.

ANIMA CROATORUM (Duša Hrvata)

Ja sam tvoja zemlja, tvoje rijeke,

tvoje nizine, tvoje more i tvoje gore:

šum, žubor, huk i jauk.

Ja sam tvoj **Kaj, Ča i Što.**

Tvoj jezik, tvoje tijelo,

duh, grob i spomenik.

Ja sam Jedina koju se ne zaboravlja:

amanet, oporuka, znamen i Amen! **Ivan Tolj**

OVA JE ZEMLJA HRVATSKA

Ova je zemlja Hrvatska

Uvik je bila i ostat će

Va naša Slavonija

Ravna i krvava

Od muke i znoja

Seljaka.

Od krvi naših

momaka.

Što popadaše

Od žandarskih

Metaka, noževa,

Kundaka.

I ništa i nitko i nikada

Neće i ne može

Zatvoriti usta naša
Da divanimo
Jezikom didaka naših,
Jezikom matera naših,
Jezikom hrvatskim
Milim, svetim, dragim
Jedinim našim.

Vanja Radauš

RIJEČ I PRAH ZEMALJSKI

Nogama sam u ovu zemlju urastao
Vrućim kišama natopljen i krvlju,
Prašinu njenu na stopalima nosim,
Njeni mukli jauci utrobu mi razdiru.
Od nje mi sve što imam i što nemam:
I dobra svjetlost i mraz i prazne ruke,
Od nje mi i riječ ova kojom se hranim,
U kojoj gradim slutnje i nade varam.
I kako da to ne vidim,
kako da se otmem
Od ovog tvrdog tla koje me ranjava,
Od ovih putova i od ovih dana,
U koje sam tako nemilosno zazidan
Zajedno sa svojim snom i
prahom zemaljskim,
Sa svojom riječju i sa svojom smrću?

Nikola Milićević

Čija je ovo zemlja

Čija je ovo zemlja.
Čija je ovo rič.
Čija je ovo krv.
Ilirska. Zmijska. Hrvatska.
Samo ova u meni kost.
Samo ova u meni krv.
Samo ova u meni rič.
Ilirska. Zmijska. Hrvatska.

Među tisućljećima.
Među jezicima.
Među narodima.

Palacajte. Sadite loze.
Pjevajte pjesme.
Vaši djedovi. Vi.
Vaši unuci i praunuci.
Unuci i praunuci
vaših jaraca, vaših zmija.
Vaših urvina,
grkljana i vaših loza.
Unuci i praunuci
vaših pjesama,
poslovica i priča.
Vaših inkunabula.
Vaših krških trava i ptica.
Pokoljenja koja izvire
iz vaših pokoljenja.
Iz vaših nada.
Iz vaših jada.
Vojska iz vaše krvi,
Iz vaše historije.
Stihovi. Vaše hajdučke čete.
Vaše riječi na konopcu i kocu.
Riječi iz kojih su potekla crijeva.
Cvijeće zla.
Riječi Iz dubrovačkih zidina.
Iz carigradskih arhiva.
Iz mletačkih tamnica.
Ti lezi.
Na tebi ću sazidati Mljet.
Razbijat će se
sredozemni talasi
o Zle stijene, o tvoje zube,
metafore i kosti.
Tvoji moreplovci
između neba i jama.
Između čela i počela.
Ratnici za austrijsku baštinu.
Ratnici za španjolsku baštinu.
Za konjima zgaženu majku.
Za ognjište na kojem plamsa
ova ilirska,
ova zmijska,
ova hrvatska rič.

(VRULJA, Petar Gudelj)

O jeziku

O njemu, da! O čarobnome vrelu,
Što davno ključa iz šikare naše
I snagu svoju razmaho je cijelu
Kada ga stijenje i glib zatrpaše!

On zvuči i psiče, teče gradu i k selu,
Kroz zlato njiva, zelenilo paše;
Na vatru nalik lije svjetlost vrelu
U sve nam sude, čuture i čaše.
Ne znamo da l' smo gradili mi njega,
Il' on je nama svoju dušu dao. –
A sada, nov kad mulj i suša prijeti

U ovom lomu i gaženju svega
Još nikad Hrvat nije bolje znao
Da mu je s njime živjet i umrijeti.

Vladimir Nazor (1942.)

HRVATSKI JEZIK

Bez poznavanja svoje prošlosti pa i povijesti svoga književnoga jezika, njegovih putova i mijena, ne može se u potpunosti razumjeti ni njegov kontinuitet, kao ni njegove težnje u sadašnjosti i budućnosti. Zlatko Vince

Obrana hrvatskog identiteta

Izglasavanjem Deklaracije 1967. godine hrvatska inteligencija povukla je sudbonosan, ali pravi potez kojim je odlučno obznanila nastupanje posljednje faze borbe za hrvatski identitet kao pretpostavku slobode Hrvatske. Akademik Vlatko Pavletić

Jezik nije samo hijeroglif logike, jezik je i jeka, boja, muzika. Jezik nije tek izraz razuma, on je i izraz duše...

A. G. Matoš